

תפ"ח 24418/05/17 - מדינת ישראל נגד וסאם דבס

בית המשפט המחוזי בירושלים
לפני כב' השופטים: י' נועם, סגן-נשיא, ר' פרידמן-פלדמן וא' אברבנאל
תפ"ח 24418-05-17 מדינת ישראל נ' וסאם דבס (עציר)
מדינת ישראל המאשימה
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
נגד
הנאשם
וסאם דבס (עציר)
על-ידי ב"כ עו"ד רמי עותמאן

גזר-דין

סגן הנשיא - י' נועם:

על ההרשעה

1. בהכרעת-דין מיום 26.11.18, שניתנה לאחר שמיעת ראיות, הורשע הנאשם בעבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח - לפי סעיף 305(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בשילוב סעיף 37(א) לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016.

2. להלן העובדות העומדות ביסוד הכרעת-הדין המרשיעה. עובר ליום 3.5.17 גמלה בלבו של הנאשם החלטה לבצע פיגוע דקירה נגד יהודים, או נגד אנשי כוחות הביטחון, במטרה להורגם, למות "מות קדושים" ולהפוך ל"שהיד". ביום 3.5.17 בשעות הצהריים יצא הנאשם מביתו במחנה הפליטים שועפט בירושלים, כשהוא נושא עמו סכין באורך כ-25 ס"מ בכיס מכנסיו. הוא נסע באוטובוס ממחנה הפליטים עד למחסום שועפט, כדי לבצע את הפיגוע. בהגיעו למחסום, ירד הנאשם מהאוטובוס לצורך בידוק ביטחוני. הוא התבקש על-ידי השוטרים במחסום להציג תעודת-זהות. במקום עמדה, במרחק של כ-10 מטרים מהנאשם, השוטרת ד', שתפקידה היה לאבטח את המקום. בעת ובמקום האמורים שלף הנאשם את הסכין, הניף אותה לגובה ראשו כאשר להב הסכין מופנית לפנים, והחל לרוץ לעבר השוטרת, מתוך כוונה לדקור אותה בצווארה ולהרגה. השוטרת דרכה את נשקה, כיוונה אותו לעבר הנאשם וצעקה לו לעצור; וחייל שעמד לצדה דרך אף הוא את נשקו. בעקבות התגובה המהירה האמורה נעמד הנאשם, השליך את הסכין לאחור, הרים את ידיו ובהמשך נעצר. במעשים המתוארים, ניסה הנאשם לגרום למותו של אדם שלא כדין, מתוך מניע לאומי או אידיאולוגי, במטרה לעורר פחד בציבור, והיה במעשהו סיכון ממשי לפגיעה חמורה בגופו של אדם; ועל-כן הורשע, כאמור, בעבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח.

עמוד 1

3. הכרעת-הדין ניתנה, כאמור, בעקבות שמיעת ראיות; זאת לאחר שהנאשם כפר בתשובתו לאישום בעבירה שיוחסה לו. עם זאת, במהלך עדותו של הנאשם בפרשת ההגנה הודה הנאשם בכך שניסה לדקור את השוטרת, ובהמשך העדות אף הודה כי ניסה לגרום למותה. למרות ההודאה במהלך העדות, טענה ההגנה שאין להרשיע את הנאשם בעבירת ניסיון רצח, ועל-כן נשמעו סיכומי הצדדים. הכרעת-הדין המרשיעה נסמכה על עדויותיהם של השוטרת והחייל, על הודאתו של הנאשם בחקירתו המשטרית, שלפיה ניסה לדקור את השוטרת מתוך כוונה לגרום למותה, וכן על עדותו בבית-המשפט - שבמהלכה אישר כי ניסה לדקור את השוטרת בצווארה ולגרום למותה.

הנאשם ותסקיר שירות המבחן בעניינו

4. הנאשם הנו יליד 20.12.95 תושב מחנה הפליטים שועפט במזרח ירושלים. מתסקיר שירות המבחן עולה, כי הוא הבן השני במשפחה המונה זוג הורים וחמישה ילדים; וכי הוא נשר מהלימודים לאחר 11 שנים בשל קשיים לימודיים והתנהגותיים ורצון לסייע כלכלית למשפחתו. עובר למעצרו התגורר הנאשם עם משפחתו ועבד בניקיון בבית-חולים בירושלים. בשיחתו עם קצינת המבחן שלל הנאשם בעיות פסיכיאטריות ושימוש בחומרים ממכרים. הוא ציין, כי בתקופה שקדמה לביצוע העבירה "חש שהולכים לתקוף אותו ברחוב", ואף חווה גזענות כלפיו; והוסיף, כי באותה תקופה ביקש את ידה של בחורה שעמה רצה להינשא, אך בני משפחתה סירבו לכך, דבר שגרם לו לתסכול רב. באשר לביצוע העבירה, ציין הנאשם בשיחתו עם קצינת המבחן, כי בעקבות תחושת הלחץ מהסירוב שחווה, בצד חוויית הגזענות והחשש שיותקף ברחוב, החליט ביום המקרה לדקור למוות חייל או חיילת, באזור המחסום - "שגורם להרבה לחץ ומצוקה לתושבי שועפט". הנאשם הדגיש, כי הוא לא מזדהה עם ארגון טרור כלשהו. כן הביע חרטה מסוימת על מעורבותו בביצוע העבירה; אך זאת בעיקר לאור שהייתו הממושכת בכלא, ותפיסתו כי על מעשיו אין מקום לרצות עונש מאסר, שכן לדבריו - "זה טבעי להרוג חיילים אך לא אזרחים רגילים".

שירות המבחן התרשם, כי לנאשם מאפייני אישיות ילדותיים, כאשר ניכר שבמצבי כעס הוא מתקשה לווסת תגובותיו; כי הוא לא מבין את השלכות מעשיו לטווח הרחוק, נוקט בדפוס של טשטוש מעשה העבירה, מתקשה להתייחס באופן ביקורתי להתנהלותו באירוע, לגלות אמפתיה לנפגעי העבירה ולפגיעה הפוטנציאלית שעלולה הייתה להתרחש; וכי הלה ממוקד בתחושות הקורבנות שלו סביב הפגיעה מעצם היותו במעצר. כן ציין שירות המבחן, כי במהלך השיחה התקשה הנאשם להיות עקבי בדבריו, "קפץ" מנושא לנושא ושינה את עמדתו בנוגע לנושאים שעליהם דיבר. על-רקע האמור, התרשם שירות המבחן כי קיימת רמת סיכון גבוהה מהנאשם, בהיעדר תובנות או יכולת להיעזר בהליך טיפולי; והמליץ להטיל עליו עונש מוחשי שיחדד עבורו את המחיר להתנהלותו ויהווה גורם מרתיע. בצד זאת, ביקש שירות המבחן להסב את תשומת לב שירות בתי-הסוהר למצוקות אשר תיאר הנאשם.

הראיות אודות מצבו הנפשי של הנאשם

5. הדיונים בפרשת גזר-הדין נדחו מעת לעת, לבקשת הסנגור, על-מנת לאפשר לו להצטייד בחוות-דעת אודות מצבו הנפשי של הנאשם; כאשר סוגית המצב הנפשי הועלתה על-ידי ההגנה עוד בפתיחת המשפט.

6. בסמוך להגשת כתב-האישום נבדק הנאשם על-ידי הפסיכיאטר המחוזי. כפי שצוין בהכרעת-הדין, בחוות-דעת הפסיכיאטרית שהוגשה מטעם הפסיכיאטר המחוזי, מיום 29.5.17, נקבע כי בבדיקה הקלינית לא נצפו ביטויים להפרעות בהליך החשיבה או בפרספציה, כי האפקט (מצב רוח) תאם את הסיטואציה של הבדיקה והיה נטול ביטויים של סף גירוי נמוך. עוד צוין בחוות-הדעת, כי הנאשם הציג את גרסתו לאירועים המתוארים בכתב-האישום, בצורה קוהרנטית, ללא סימנים המצביעים על הפרעה בשיפוט. לנוכח האמור נקבע בחוות הדעת, כי הנאשם מבחין בין מותר לאסור, היה אחראי למעשים בעת ביצועם והוא כשיר לעמוד לדין.

7. לאחר שהנאשם הודה במהלך עדותו, כי ניסה לדקור את השוטרת ולגרום למותה; הודיע הסנגור, כי הוא מופתע מעדותו זו של הנאשם, אשר היוותה "שינוי חזית" לקו ההגנה שהוצג בפרשת התביעה, וביקש לדחות את הדין להמשך שמיעת פרשת ההגנה למועד נוסף, לשם קבלת חוות-דעת מטעם ההגנה בתחום הפסיכיאטרי. לתכלית זו נדחה הדין, מעת לעת, לבקשתו. לאחר ארכות ממושכות, הודיע הסנגור, כי אין בידי ההגנה כל חוות-דעת בתחום הנפשי בעניינו של הנאשם, נשמעו סיכומי הצדדים וניתנה הכרעת-הדין המרשיעה. לאחר דחיות חוזרות ונשנות בפרשת גזר-הדין הגישה ההגנה שתי חוות-דעת בעניינו של הנאשם, הראשונה - חוות-דעת מחודש מארס 2019, שנערכה על-ידי הפסיכיאטר ד"ר תאופיק אבו נסרה, אשר אף העיד בבית-המשפט; והשנייה - חוות-דעת פסיכודיאגנוסטית מיום 2.10.19 שנערכה על-ידי פסיכולוג קליני, ד"ר שפיק מסאלחה.

8. בחוות דעתו ציין ד"ר אבו נסרה, כי "ניתן לאבחן את הנבדק כסובל מהפרעת אישיות סכיזופאלית קרוב לוודאי עם גלישות פסיכוטיות"; וכי "אין לשלול תהליך סכיזופרני ולכן יש צורך בבדיקה פסיכודיאגנוסטית... שאמורה לתת תשובה מעמיקה ורחבה בעניין שאלת מידת הפעילות של המרכיב הפסיכוטי באישיותו", וכן "לבסס מענה ברור יותר בעניין שאלת כשירותו לעמוד לדין". במסגרת חוות-הדעת, שהתבססה על שיחות שקיים המומחה עם הנאשם ועם הוריו, תיאר המומחה דיווחים שקיבל מהנאשם והוריו, המצביעים להבנתו על סימפטומים של הפרעות חשיבה, מחשבות שווא וחרדה. בעדותו בבית-המשפט הבהיר ד"ר נסרה, כי חוות-דעתו לא הושלמה ואינה סופית; זאת הואיל ולהערכתו יש צורך בעריכת בדיקה פסיכודיאגנוסטית. עוד נתחוויר, כי המומחה כלל לא קרא את הודעותיו של הנאשם במשטרה, את הודעותיהם של הוריו בחקירה, את פרוטוקול עדותו של הנאשם בבית-המשפט ואת הכרעת-דין; וכי לצורך קבלת

הנתונים על האירוע ועל התקופה שקדמה לו, הסתפק המומחה בשאלות שהפנה לנאשם, וכן במידע שקיבל מהוריו. המומחה הבהיר, כי הוא אינו קובע שהנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, אלא אך כי יש צורך בעריכת בדיקות פסיכודיאגנוסטיות בעניין זה. כן הבהיר, כי אינו מתיימר לחוות דעה בשאלת אחריותו של הנאשם לעבירות שביצע, בהיבט הפסיכיאטרי, ואף בעניין זה המליץ לערוך בדיקות פסיכודיאגנוסטיות. מהחקירה הנגדית נתחוויר, כי ההערכה בחוות-הדעת, לא הייתה מבוססת; וגם המומחה אישר, כאמור, כי יוכל לחוות דעה רק לאחר עריכת בדיקה פסיכודיאגנוסטית, כפי שצוין בחוות-דעתו.

9. לאחר שמיעת עדותו של המומחה, נדחה הדין לבקשת ההגנה כדי לאפשר לה להצטייד בחוות-דעת פסיכודיאגנוסטית; וביום 2.10.19 הגישה ההגנה מסמך הנושא כותרת "בדיקה פסיכודיאגנוסטית" שנערך על-ידי הפסיכולוג הקליני, ד"ר שפיק מסאלחה. בדו"ח הבדיקה ציין ד"ר מסאלחה, כי הנאשם הראה מאז ילדותו המוקדמת סימנים של מצוקה נפשית, נטה להתבודד ולא יצר קשר עם ילדים אחרים. בגיל ההתבגרות התגברו המצוקות ובאו לידי ביטוי בדיכאון וחרדה. את העבירה ביצע על-רקע הלחצים האמורים, שהודחקו והתפרצו עקב חוויה של דחיית בקשתו להינשא לבחורה. בעניין מסקנות ממצאי הבדיקה, צוין, כי "ממצאי הבדיקה מעידים על בלבול בחשיבה, בתפיסה ובזיכרון, אולם רמת הפגיעה בפונקציות הנ"ל אינה ברמה אשר מאפיינת מחלה פסיכוטית. רמת ההתמצאות בזמן, במקום ובעניין, היא תקינה; על-כן תפקודו אינו פוטר אותו מאחריות למעשה ומכשרות לעמוד לדין". באשר לעונש, צוין בפרק המסקנות, כי מאסר ממושך עלול להביא להידרדרות במצב הנפשי עד כדי הפרעה נפשית קשה, זאת בשל מאפייניו האישיותיים והרגשיים הלא-בשלים של הנאשם, אשר בעטיים יוכל להיות "טרף קל" לאסירים אחרים שעלולים להתעלל בו. על-כן, הומלץ בגדרו של דו"ח הבדיקה ליתן לנאשם טיפול בין כותלי הכלא, הן תרופתי והן במסגרת שיחות טיפוליות; וכי לאחר שחרורו מהמאסר ישולב בטיפול בקהילה. יצוין, כי גם ד"ר מסאלחה לא עיין בהכרעת-הדין, שכן היא לא מאוזכרת במסמכים שהועברו לעיונו על-ידי ההגנה.

טיעוני הצדדים

10. טיעוני הצדדים לעונש החלו להישמע עוד בטרם הגשת חוות הדעת האמורות; וטיעונים משלימים נשמעו לאחר עדותו של הפסיכיאטר והגשת הדו"ח הפסיכודיאגנוסטי.

ב"כ המאשימה, הדגישה בטיעוניה לעונש את חומרת העבירה של מעשה טרור של ניסיון רצח; ועמדה, לצורך קביעת מתחם הענישה, על הערכים המוגנים שביסוד העבירה, על נסיבות ביצוע העבירה שנקבעו בהכרעת-הדין ועל מדיניות הענישה הנוהגת בעבירות של ניסיון לרצח או של מעשה טרור של ניסיון רצח, בנסיבות דומות. בכל הנוגע

לנסיבות ביצוע העבירה, הדגישה ב"כ המאשימה כי מדובר היה במעשה מתוכנן, מתוך מניע לאומני, וכי רק בנס לא הסתיים האירוע בתוצאה קטלנית, זאת בעקבות ערנותם ותגובתם המהירה של השוטרת ושל החייל. בענין מדיניות הענישה הנוהגת, הפנתה ב"כ המאשימה לשורה של פסקי-דין שניתנו בגין עבירות דומות; ובין-השאר לתפ"ח 12970-11-15, שבו נגזר דינו של נאשם, שהורשע בעבירה של ניסיון לרצח ובעבירה של החזקת סכין, למאסר בפועל לתקופה של 16 שנים; כאשר באותו מקרה הנאשם החל להרים את ידו שאחזה בסכין אך טרם הניף את הסכין לעבר השוטרים, שעה שבענייננו הנאשם הורשע בעבירת מעשה טרור של ניסיון רצח, שעונשה חמור יותר, ואף החל לרוץ עם סכין מונפת לפניו לעבר השוטרת. על-רקע האמור, עתרה ב"כ המאשימה לקביעת מתחם ענישה של מאסר בפועל הנע בין 16 שנות מאסר לבין 24 שנות מאסר. בכל הנוגע לעונש המתאים, הדגישה ב"כ המאשימה, כי אמנם הנאשם הודה בעדותו שביקש להרוג את השוטרת, אך הלה לא נטל אחריות למעשיו, עת ציין בשיחתו עם קצינת המבחן ש"טבעי להרוג חיילים" ולא צריך להיענש במאסר בשל כך; וכי נשקפת מהנאשם מסוכנות ברמה גבוהה, בשל דפוסי אישיותו והתנהגותו הבעייתיים, שפורטו בתסקיר. לפיכך, ביקשה ב"כ המאשימה להטיל על הנאשם מאסר בפועל לתקופה של 18 שנים, בצד מאסר על-תנאי, קנס ופיצויים הן לשוטרת והן לחייל. לאחר הגשת חוות הדעת מטעם ההגנה, ביקשה ב"כ המאשימה ליתן לחוות-הדעת של ד"ר אבו נסרה משקל אפסי; זאת בין-השאר, לאור היעדר בסיס למסקנותיו, ולנוכח קביעותיה השונות של חוות הדעת הפסיכודיאגנוסטית. ב"כ המאשימה הבהירה, כי לא ביקשה לחקור את ד"ר מסאלחה על חוות-הדעת הפסיכודיאגנוסטית, הואיל ומקובלת עליה מסקנתו שלפיה הנאשם כשיר לעמוד לדין ואחראי למעשיו, והיות שהמידע אודות דפוסי אישיותו של הנאשם, והלחץ והדיכאון שבהם היה נתון, כבר צוין בתסקיר שירות המבחן. בצד זאת, בכל הנוגע למניע לביצוע העבירות, שצוין על-ידי ד"ר מסאלחה, טענה ב"כ המאשימה כי בנושא זה ניסה המומחה להסיג את גבולו של בית-המשפט, אשר קבע בהכרעת-הדין שהמעשה בוצע על-רקע אידיאולוגי ולאומני, כעולה גם מדבריו של הנאשם עצמו.

11. ב"כ הנאשם לא הקל ראש בחומרת העבירה, אך ביקש להדגיש, כי העבירות לא נעברו על-רקע דתי, או על-רקע של הזדהות עם ארגון טרור, וכי ניכר שהמעשים בוצעו מתוך מצוקות נפשיות. בשלב שקדם להגשת חוות-הדעת בתחום הנפשי, טען הסנגור, כי הוא מתקשה להשמיע טיעונו לעונש בהיעדר אבחנה בענין מצבו הנפשי של מרשו. בהקשר זה ציין, כי לא עלה בידו לקבל מידע אודות מצבו הפסיכיאטרי של הנאשם, הואיל והוריו של הנאשם לא שלחו אותו לטיפול ולאבחון במהלך השנים מחמת קשיים כלכליים, למרות שהיו ערים להתנהלותו, להתבודדותו ולסימני הדיכאון שלו. עוד הלין על-כך, שתסקיר שירות המבחן כלל מסקנות שלא נבעו מבדיקה מעמיקה, ושהתסקיר נערך על-ידי קצינת מבחן שאינה דוברת את השפה הערבית. לדבריו, לאור נסיבות ביצוע העבירה, ועל-רקע אמות המידה העונשיות בפסיקה שהציג, מתחם הענישה הוא נמוך מזה שעתרה לו המאשימה והרף העליון שלו אינו עולה על עשר שנים. לאחר קבלת חוות-הדעת מטעם ההגנה ביקש הסנגור שלא להחמיר בדינו של הנאשם, ואף להקל עמו לאור

מצבו הנפשי. הוא הדגיש, כי העבירות בוצעו על-רקע אישיותו הילדותית של הנאשם, מצוקותיו הנפשיות, דכאון מתמשך, וכן החמרת המצב על-רקע המשבר האישי בעקבות סירוב הצעת הנישואין; וכי הנאשם לא מזהה עם ארגון טרור או ארגון פוליטי זה או אחר, ועל-רקע זה, ולנוכח מצוקותיו, מתקשה להשתלב עם יתר האסירים, ומאסר ממושך יכביד עליו ויפגע בו.

בדבריו האחרונים לעניין העונש, אמר הנאשם כי הוא מצטער על מעשיו.

שיקולי הענישה

12. עלינו לגזור הדין בגין מעשה טרור של ניסיון לרצח, המצטרף למעשים דומים, במסגרת גל הטרור של "המפגעים הבודדים", על-רקע לאומני ואידיאולוגי, המכוון הן כלפי אזרחי המדינה ותושביה והן נגד כוחות הביטחון - חיילים ושוטרים; כאשר בענייננו, למרבה המזל, איש לא נפגע, זאת כתוצאה מערנותם של השוטרת והחייל ותגובתם המקצועית והמהירה.

בהתאם לתיקון 113 לחוק העונשין, על בית-המשפט לקבוע בגזר-הדין את מתחם העונש ההולם, זאת לאור העיקרון המנחה, הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה ומדיניות הענישה הנוהגת; ובהמשך - לגזור את העונש המתאים לנאשם במסגרת מתחם הענישה ההולם, תוך התייחסות לנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה, זאת אגב אפשרות לסטות מהמתחם בנסיבות חריגות שצוינו בחוק.

13. כאמור, בענייננו, הורשע הנאשם בעבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח, לפי סעיף 305(1) לחוק העונשין בנסיבות המפורטות בסעיף 37(א) לחוק המאבק בטרור. החוק, שנחקק כאמור בשנת 2016, מורה על החמרה בענישה בשל עבירה שהיא "מעשה טרור" וקובע, כי העובר עבירה שהיא מעשה טרור, דינו - כפל העונש הקבוע לאותה עבירה, אך לא יותר מ-25 שנים.

כפי שצוין בהכרעת-הדין, המונח "מעשה טרור", על-פי הגדרתו בחוק המאבק בטרור, כולל בין-השאר: מעשה שנעשה מתוך מניע מדיני, דתי, לאומני או אידיאולוגי; מעשה שנעשה מתוך מטרה לעורר פחד ובהלה בציבור; או מעשה שיש בו סיכון ממשי לאחד מאלה: פגיעה חמורה בגופו של אדם או בחירותו, פגיעה חמורה בבטיחות הציבור או בבריאותו, פגיעה חמורה ברכוש או בתשתיות, ועוד. בענייננו, כפי שנקבע בהכרעת-הדין, הוכח כי הנאשם ניסה לגרום למותה של השוטרת מתוך מניע לאומני או אידיאולוגי, במטרה לעורר פחד בציבור והיה במעשהו משום סיכון ממשי

לפגיעה חמורה בגופה של השוטרת. על ההיבט הלאומני-אידיאולוגי שביסוד המעשה ניתן ללמוד הן מעצם מעשיו של הנאשם אשר ביקש לדקור שוטרת במחסום של כוחות הביטחון, והן מדברי הנאשם עצמו בעדותו, עת ציין כי ראה בשוטרת "אויב" ולכן בחר בה כקורבן לביצוע פיגוע הדקירה, ולאחר מכן למות כ"שהיד". ההיבט שלפיו יש במעשים משום סיכון ממשי לפגיעה חמורה בגופו של אדם, הוא מובן מאליו לנוכח העובדה שהנאשם ביקש לדקור את השוטרת בצווארה ולגרום למותה, והיה רק כפסע בינו לבינה, בעת שהסתער לעברה, בטרם סוכל הפיגוע כתוצאה מתושייתה.

על מטרת התיקון החקיקתי, המחמיר בעונש כל אימת שמדובר בעבירה שהיא מעשה טרור, בין אם מדובר בפעילות מטעם ארגון טרור, ובין אם מדובר בפעילות של מפגע בודד, ניתן ללמוד, בין-השאר, מדברי ההסבר להצעת חוק המאבק בטרור, התשע"ה-2015: "מטרת החוק המוצע לתת בידי רשויות המדינה כלים מתאימים בתחום המשפט הפלילי והציבורי, לשם התמודדות עם איומי הטרור שבפניהם ניצבת מדינת ישראל, וזאת בשל ייחודה של תופעת פשיעה זו, הבא לידי ביטוי בעוצמת הפגיעה שלה מחד-גיסא, ובקושי להיאבק בה בשל היקפה ומורכבותה מאידך-גיסא. עוצמת הפגיעה של הטרור באה לידי ביטוי בכך שמלבד הפגיעה הישירה שהוא מסב לחיי אדם ולשלמות הגוף, יוצר הטרור אפקט פסיכולוגי של פחד ותחושת איום בקרב הציבור כולו ומערער את שגרת חייו של הציבור לאורך זמן".

משכך, לעבירה שבה הורשע הנאשם, בעניין הניסיון לגרום למותה של השוטרת, שני יסודות מהותיים, הנובעים משני מקורות סטטוטוריים: היסוד הראשון והעיקרי הוא העבירה של ניסיון הרצח, לפי חוק העונשין; והיסוד השני הוא הרכיב הנסיבתי המחמיר של מעשה טרור, בהתאם לחוק המאבק בטרור. בהתאמה, אף הערכים החברתיים המוגנים בעבירה זו הם כפולים: בראש ובראשונה - הערכים של חיי אדם, שלמות הגוף וקדושת החיים, המוגנים בעבירת ניסיון הרצח; ובצד הערכים של ביטחון המדינה, שלום הציבור ושמירה על שגרת חייו, הבאים לידי ביטוי ברכיב הנסיבתי המחמיר של מעשה טרור (תפ"ח (מרכז-לוד) 52132-08-17 מדינת ישראל נ' אסמעיל אבו עארם (19.6.18); ותפ"ח (י-ם) 703-01-17 מדינת ישראל נ' עאישה אפגאני (18.2.19)).

כאמור, המחוקק הכפיל את העונש בעבירות טרור, לפי חוק המאבק בטרור, והגדיל באופן מידתי את רף הענישה עד ל-25 שנות מאסר. לפיכך, בעבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח, שבוצעה על-ידי הנאשם, לעונש המרבי של עבירת ניסיון לרצח שעומד על 20 שנות מאסר, נוספו חמש שנים, והוא עומד, אפוא, על 25 שנות מאסר. מטעם זה, מתחם הענישה אמור לעלות באופן יחסי, וכך אף רמת הענישה הקונקרטי, זאת בין-השאר כדי לקדם את מטרת החוק - של המאבק בטרור, מניעתו וסיכולו (ראו: תפ"ח (מרכז-לוד) 25132-08-17 לעיל; ופ"ח (י-ם) 703-01-17 בעניין אפגאני (לעיל)).

14. באשר לחומרת העבירות של ניסיון לרצח אגב פיגוע טרור, כבר ציין בית-משפט זה, לא אחת, בשורה של גזרי-דין, כי על העונש בגין עבירות של ניסיון לרצח - ככלל, וניסיון לרצח אגב פיגוע טרור - בפרט, ליתן ביטוי הולם לערכים המוגנים של שלמות הגוף וקדושת החיים, של כלל הציבור - אזרחים וגורמי אכיפת החוק, שהמפגעים מבקשים לפגוע בהם בפיגועי טרור קטלניים, כמו "פיגועי דקירה", כפי שאירע במקרה שלפנינו, או פיגועים באמצעים אחרים, כמו פיגועי ירי או דריסה.

15. באירוע זה, כמו בפיגועי טרור נוספים, בוצעה העבירה על-רקע לאומני; כאשר הנאשם ביקש, כאמור, להפוך ל"שהיד". בהקשר זה של ביצוע העבירות על-רקע לאומני-אידיאולוגי, מתוך מטרה של המבצע להפוך ל"שהיד", אין אלא להפנות פעם נוספת לדברים שהושמעו בגזרי-דין אחרים שניתנו בבית-משפט זה, בנסיבות דומות. האידיאולוגיה של כמיהה להפוך ל"שהיד", אגב ביצוע רצח של אחרים - אשר הופכת את המוות למטרה, ואת הרוצח ל"קדוש" ולדמות מוערכת - היא אידיאולוגיה רצחנית המופצת ברבים, כרעל וכארס, במערכות מגוונות של הסתה פרועה; ומאומצת לכלל מימוש, הן על-ידי קנאים קיצוניים לדרך אידיאולוגית זו, והן על-ידי גורמים אחרים שקל לפתותם, כמו - ילדים, צעירים ומי שנתונים במצוקות שונות, לרבות מצוקות נפשיות, וייתכן שהנאשם נכלל ביניהם.

16. באשר לנסיבות ביצוע העבירות, הרי שחומרתן רבה וניכרת. כאמור, הנאשם החליט לדקור למוות שוטר או חייל, על-רקע לאומני-אידיאולוגי; תכנן מראש את מעשיו בבוקר האירוע, אגב הצטיידות בסכין; ועשה דרכו מביתו לאזור הזירה שבחר - מחסום קו התפר - לשם הוצאת התכנית אל הפועל. הוא החל לרוץ לעבר השוטרת כשהסכין מונפת לפניו, מתוך כוונה לדקור אותה ולגרומ למוות; ורק תושייתה והתגובה המהירה והמקצועית, שלה ושל החייל, סיכלה את תכניתו ומנעה פגיעה קשה או חלילה קטלנית.

17. בכל הנוגע למדיניות הענישה הנוהגת, ניתן להפנות לשורה של גזרי-דין שניתנו בבית-משפט זה, בתיקים שבהם הורשעו נאשמים בעבירות של ניסיון לרצח במהלך פיגועי טרור על-רקע לאומני באזור ירושלים, בצד עבירות נלוות, בגל הפיגועים שהחל בשנת 2015; ועמדנו על הדברים בפ"ח (י-ם) 23026-10-16 מדינת ישראל נ' איימן כורד (6.9.18), וכן בפ"ח (י-ם) 703-01-17 בעניין אפגאני (לעיל)). מרבית גזרי-הדין ניתנו בגין הרשעה בעבירת ניסיון לרצח, עם או בלי עבירות נלוות, זאת טרם חקיקת חוק המאבק בטרור, שהחמיר כאמור את הענישה בגין עבירות טרור; וגזר-הדין האחרון בעניין אפגאני ניתן לאחר התיקון החקיקתי.

בתפ"ח (י-ם) 23250-12-15 מדינת ישראל נ' פלונית (23.11.16), נגזר דינה של קטינה שהורשעה על-פי

הודאתה בעבירת ניסיון לרצח באמצעות דקירה בשוק מחנה יהודה. הקטינה, אשר הייתה כבת 17 בעת ביצוע המעשה, נידונה למאסר בפועל לתקופה של שלוש-עשרה שנים וחצי בגין עבירה אחת של ניסיון לרצח, שבמהלכה דקרה שותפתה לעבירה את נפגע העבירה וגרמה לו לפציעה קלה. בבית-המשפט העליון הופחת עונש המאסר ל-10 שנים, זאת בהתחשב בגילה הצעיר, בחרטה ובנטיילת האחריות (ע"פ 182/17 פלונית נ' מדינת ישראל (11.6.19)).

בתפ"ח (י-ם) 63622-10-15 מדינת ישראל נ' סובחי אבו חליפה (15.11.16) נגזר דינו של צעיר כבן 19 שנים ל-18 שנות מאסר בפועל, זאת בהסכמת הצדדים במסגרת הסדר טיעון, בגין הרשעה בעבירת ניסיון לרצח בפיגוע טרור באזור צומת "הגבעה הצרפתית", עת דקר אזרח בצווארו, ובעבירת גרימת חבלה חמורה, עת פגע בעובר אורח שניסה לסייע לנדקר ולהדוף את הנאשם.

בתפ"ח (י-ם) 36026-12-15 מדינת ישראל נ' מקדאד אלחיה (9.11.16) נידון נאשם, אשר הורשע בעבירה של ניסיון לרצח אגב פציעתו של נפגע העבירה באמצעות סכין, בפיגוע טרור באזור רמת בית-שמש, לעונש מוסכם של מאסר בפועל למשך שש-עשרה שנים וחצי.

בתפ"ח (י-ם) 57312-05-16 מדינת ישראל נ' מוחמד בדר (30.11.16) הושת על נאשם שהורשע על-פי הודאתו בעבירות של ניסיון רצח ועבירות נלוות, עונש מוסכם של מאסר בפועל לתקופה של 16 שנים. באותו מקרה נכנס הנאשם לישראל כדי לבצע פיגוע דקירה קטלני כלפי יהודי, בשעה שהבחין במתלונן ברחוב הנביאים שלף סכין והניפה לעבר פלג גופו העליון. אגב מאבק עם המתלונן שניסה להדפו, דקר הנאשם את המתלונן בכתפו וניסה להמשיך לדקור אותו.

בתפ"ח (י-ם) 33478-01-16 מדינת ישראל נ' סעיד קומבוז (26.10.16) הוטל על נאשם שהורשע על-פי הודאתו בעבירת ניסיון רצח, עת דקר חייל בגבו בפיגוע טרור ליד "גשר המיתרים" בירושלים, למאסר בפועל לתקופה של 17 שנים. ערעור שהגיש הנאשם לבית-המשפט העליון נדחה (ע"פ 9552/16 סעיד קומבוז נ' מדינת ישראל (22.1.18)).

בתפ"ח (י-ם) 30359-03-15 מדינת ישראל נ' פלוני (5.6.16) נגזר דינו של קטין כבן 17, אשר הורשע לאחר שמיעת ראיות בעבירה של ניסיון רצח שבוצע בכיכר צה"ל, אשר במהלכה דקר עובר אורח ופצע אותו, וכן הורשע בעבירות נוספות על-פי הודאתו. הקטין נידון לתקופת מאסר של 18 שנים; וערעור שהגיש לבית-המשפט העליון נדחה.

(ע"פ 4742/16 פלוני נ' מדינת ישראל (28.2.18)).

בתפ"ח (י-ם) 21076-02-16 מדינת ישראל נ' פלוני (7.11.16) נגזר דינם של שני קטינים, האחד כבן 14 והשני כבן 17, אשר הורשעו על-פי הודאתם בשתי עבירות של ניסיון לרצח, זאת במהלך פיגוע טרור באזור שער שכם, שבמהלכו נדקר במתנו אחד מקורבנות העבירה, ואילו השני חמק מפגיעת הסכין. כל אחד מהנאשמים נידון למאסר בפועל לתקופה של 11 שנים. ערעור שהגישו הנאשמים לבית-המשפט העליון נדחה (ע"פ 9726/16 פלוני נ' מדינת ישראל (7.3.18)).

בתפ"ח (י-ם) 12970-11-15 מדינת ישראל נ' בהאא עויסאת (23.10.17), הורשע הנאשם, לאחר שמיעת ראיות, בעבירה של ניסיון לרצח ובעבירת החזקת סכין. באותו מקרה הגיע הנאשם לשכונת "נוף ציון" בירושלים, והמתין ב"מארב" להזדמנות שבה יאתר אדם, יהודי או שוטר, וידקור אותו למוות, כאשר הוא מסתיר סכין בשרוול חולצתו. כאשר התקרב לעברו צוות שוטרים ודרש ממנו להרים את ידיו, החל הנאשם להרים את היד שבשרוולה היה הסכין, מתוך מטרה לשלוף את הסכין ולדקור את השוטרים; אך השוטרים קפצו עליו ועצרו אותו בטרם אחז את הסכין בידו. הנאשם באותו הליך נידון ל-16 שנות מאסר בפועל בצד מאסר על-תנאי. נסיבות גזר-הדין בעניין עוויסאת דומות למקרה שלפנינו, וגם באותו הליך נגזר הדין לאחר שמיעת ראיות.

בע"פ 10025/16 פלוני נ' מדינת ישראל (10.8.17) נדון עניינו של קטין שהיה כבן 13 בעת האירועים. הקטין הורשע בשתי עבירות של ניסיון רצח ובעבירת החזקת סכין שבוצעו במהלך פיגוע טרור ביום 12.10.15 בשכונת פסגת זאב בירושלים. במהלך הפיגוע נפצעו עובר אורח בגיר וכן קטין כבן 13. הדקירות בוצעו בפועל על-ידי שותפו של הקטין, אשר נהרג מאש כוחות הביטחון במהלך סיכול המשך המסע הקטלני של הקטין ושותפו. בגזר-הדין בערכאה הדיונית בתפ"ח 63571-10-15 מדינת ישראל נ' פלוני (7.11.16) נידון הנאשם למאסר בפועל לתקופה של 12 שנים. בית-המשפט העליון הקל בעונשו של הנאשם והעמיד את רכיב המאסר בפועל על תשע שנים וחצי, זאת - הן לנוכח העובדה שבאירוע השני חלקו של הנאשם היה משני לעומת חלקו של שותפו; והן בהתחשב ב"גילו הצעיר ביותר של המערער ובתהליך השיקום שהוא שותף לו ולחווה הדעת שהוגשו בעניינו" על-ידי שירות המבחן. בצד זאת הוסיף וציין בית-המשפט העליון (כב' השופט ד' מינץ): "בעניינו, חומרה רבה ניבטת ממעשי המערער, אשר כללו רקימת תכנית של יציאה למסע טרור לשם פגיעה ביהודים באשר הם יהודים, וסופו של יום גם ביצועה בפועל. העונש שנגזר על המערער, הכולל 12 שנות מאסר בפועל, אינו חורג מרמת הענישה המקובלת בדרך כלל בעבירות דומות. אוסיף כי גם לו היה המערער מורשע בעבירות של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, ולא בעבירות של ניסיון לרצח, ספק בעיני כי בנסיבות

ביצוע העבירות אם היה מקום להקל בעונשו, וודאי לא באופן משמעותי".

עוד ניתן להפנות לפסק-הדין בע"פ 10111/16 טארק יחיא נ' מדינת ישראל (15.2.18), שבגדרו אישר בית-המשפט העליון עונש מאסר בפועל של שבע-עשרה שנים וחצי, שהושת על מפגע בן 20 בגין ניסיון לרצח חייל בעפולה, עת דקר את החייל בבטנו, ולאחר מכן - פעמיים נוספות - בחזהו. בית-המשפט העליון ציין, בין-השאר, כי ניסיון לרצח על-רקע אידיאולוגי "פוגע לא רק בקורבן אלא אף באושיות הדמוקרטיה. הוא מעלה את שנאת החינם בחברה לרף חדש - מהמסד עד הטפחות... חברה חייבת להגן על עצמה ממעשים כאלה. כוונת העבריין האידיאולוגי האלים ששואף לתוצאה קטלנית אינה מכוונת כלפי היחיד אלא כלפי הקבוצה שהקורבן הבודד נושא בעול" (בפסקה 3 לפסק-הדין).

בתפ"ח (מרכז-לוד) 52132-08-17 בעניין אבו עראם (לעיל), נקבע לראשונה מתחם ענישה בעבירת מעשה טרור של ניסיון רצח. באותו מקרה נכנס הנאשם לישראל לשם רצח של יהודי, רק בשל היותו יהודי-ישראלי, ולאחר שהבחין בנפגע העבירה - התנפל עליו, דקר אותו בסכין דקירות רבות וקשות בפלג גופו העליון; וכאשר הסכין נשברה ונשמטה מידי של הנאשם בעקבות מאבקו של הנפגע בנאשם, ריסס הנאשם את פניו של הקורבן בגז פלפל. בדעת רוב, נקבע מתחם ענישה הנע בין 18 שנים לבין 25 שנים; ודינו של הנאשם - צעיר ללא עבר פלילי אשר הודה בביצוע העבירה - נגזר למאסר לתקופה של 22 שנים וששה חודשים, בצד מאסר על-תנאי ופיצוי נפגע העבירה. דעת המיעוט סברה, כי מתחם הענישה נע בין 20 שנות מאסר לבין 24 שנות מאסר, וכי לנוכח הפגיעה האנושה בנפגע, יש להטיל עונש בקרבת המאסר המרבי.

בתיק פ"ח (י-ם) 703-01-17 בעניין עאישה אפגאני (לעיל) הורשעה הנאשמת, לאחר שמיעת ראיות, בעבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח ובעבירת החזקת סכין. באותו אירוע, התקרבה הנאשמת לשני שוטרי מג"ב; וכאשר עמדה במרחק של כמטר וחצי מהם, שלפה סכין מתיקה במטרה לדקור אותם ולגרום למותם, אך טרם הניפה את הסכין לעברם, וחדלה ממעשיה בעקבות דריכת כלי הנשק על-ידם. באותו מקרה נקבע, כי לנאשמת היו בעיות אישיות ונפשיות - הפרעה עמוקה בקשרים בינאישיים, חוסר יציבות רגשית ונסיגות במצבי רוח; וכי היא סבלה עובר לאירועים ממצוקה נפשית ואף מדיכאון. המומחה מטעם ההגנה אף העריך, כי קיים חשש לאבחנה מבדלת בין הפרעת אישיות לא יציבה רגשית-גבולית, לבין הפרעה סכיזוטפאלית, והתקשה לקבוע אבחנה מדויקת בעניינה. באותו מקרה נקבע מתחם ענישה של מאסר בפועל הנע בין 14 שנים לבין 19 שנים, ודינה של הנאשמת נגזר ל-15 שנות מאסר בפועל.

18. לאור הערכים המוגנים העומדים ביסוד עבירת מעשה טרור של ניסיון לרצח, נסיבות ביצוע העבירה שתוארו

לעיל, מדיניות הענישה בתקופה שקדמה לחקיקת חוק המאבק בטרור, והשינוי החקיקתי שיש בו כדי להביא להחמרה מסוימת בענישה - סבורים אנו, כי מתחם הענישה ההולם בגין העבירה שביצע הנאשם הוא מאסר בפועל ממושך, הנע בין 14-15 שנים לבין 19-20 שנים, זאת בצד מאסר על-תנאי, בדומה למתחם שנקבע בתפ"ח (י-ם) 703-01-17 בעניין אפגאני (לעיל), כאשר בשונה מעניין אפגאני, הנאשם הניף את הסכין לעבר השוטרת והחל לרוץ לעברה.

19. באשר לעונש המתאים בתוך מתחם הענישה ההולם, הרי שכפי שכבר נפסק, לא אחת, בעבירות של ניסיון לרצח בפיגועי טרור, ובפרט על-רקע גל הטרור שהחל בשנת 2015, משקלן של הנסיבות האישיות הנו נמוך יחסית, ויש ליתן בכורה לשיקולי הגמול, ההגנה על ביטחון הציבור וההרתעה. במסגרת השיקולים בבחינת העונש המתאים, יש להביא בחשבון, מחד-גיסא, את סיכון המוגבר הנשקף מהנאשם, בשל דפוסי אישיותו והתנהגותו הבעייתיים, כמפורט בתסקיר. מאידך-גיסא, יש להתחשב בנסיבותיו האישיות של הנאשם, במצוקותיו הנפשיות שצוינו בתסקיר ובחוות הדעת הפסיכודיאגנוסטית, ובחרטה שהביע על מעשיו למרות שמדובר בחרטה שלא מתוך הפנמה מלאה של הפסול שבמעשיו - ולפיכך יעמוד העונש המתאים בקרבת הרף התחתון של המתחם, אם כי לא ברף התחתון עצמו. למותר לציין, כי לא עומד לנאשם שיקול לקולא של הודאה באשמה, שכן הוא כפר בעבירה שיוחסה לו, והכרעת-הדין ניתנה לאחר שמיעת ראיות וסיכומים.

20. על-יסוד האמור לעיל, ובהתחשב במכלול שיקולי הענישה האמורים, אנו גוזרים את דינו של הנאשם כדלהלן:

א. למאסר בפועל לתקופה של 16 שנים, מיום מעצרו - 3.5.17.

ב. למאסר על-תנאי של שנתיים וחצי, שלא יעבור בתוך שלוש שנים מיום שחרורו מהמאסר עבירת ניסיון רצח או עבירה של גרימת חבלה בכוונה מחמירה.

בשולי גזר-הדין נמליץ לרשויות שב"ס לבחון את מצבו הנפשי של הנאשם, בהתאם לאמור בחוות-הדעת הפסיכודיאגנוסטית שנסקרה לעיל, וליתן לו את הטיפול המתאים, ככל שיזקק לכך.

זכות ערעור לבית-המשפט העליון בתוך 45 יום מהיום.

מזכירות בית-המשפט תמציא עותקים מגזר-הדין לשירות המבחן ולשירות בתי הסוהר.

ניתן היום, ט"ו בחשוון תש"פ, 13 בנובמבר 2019, במעמד ב"כ המאשימה, הסנגור הנאשם ומתורגמן בית- המשפט לשפה הערבית.

אלי אברבנאל, שופט

רבקה פרידמן-
פלדמן, שופטת

יורם נועם, סגן נשיא